

Međunarodno tržište drvnih proizvoda u 1982. godini

Prof. dr Dušan Oreščanin, dipl. ing.
Beograd

UDK 634.07

Primljeno: 10. siječnja 1983.
Prihvaćeno: 13. siječnja 1983.

Stručni rad

Sažetak

U 1982. g. tržište proizvoda šumarstva i industrije za preradu drva u Evropi i Severnoj Americi prošlo je kroz svoj najteži period u proteklih nekoliko dekada. Potražnja piljene građe i ploča na bazi drva počela je da slabi počevši od 1979. g. u Severnoj Americi, a nešto kasnije u Evropi. Potražnja celuloze i papira počela je da pada tek u 1982. g.

Osnovni faktor koji je doveo do depresivnog stanja na drvnom tržištu je izostanak ekonomskog rasta u mnogim zemljama i samo slab rast u nekim. U Severnoj Americi bruto društveni proizvod u 1982. g. bio je manji nego u 1981. g., a samo nešto viši u Zapadnoj Evropi. Stopa rasta nacionalnog dohotka u SSSR-u i zemljama Istočne Evrope bila je niža nego u 1981. g.

U cilju smanjenja stope inflacije, vlade mnogih zemalja preduzele su mere da smanje potrošnju i unaprede spoljnotrgovinski bilans. Zadržavanje visokih kamatnih stopa bila je opšta mera svih zemalja. Rezultat je bio značajan kod građevinske aktivnosti, a naročito stambene izgradnje. Nezaposlenost je rasla, a dostupibilni prihod opadao. Logična posledica bila je pad potrošnje proizvoda mehaničke prerade drva i pad međunarodne trgovine. Opšti pad konjunktura doveo je u 1982. g. i do pada potrošnje celuloze i papira.

Očekivani rast bruto društvenog proizvoda u SAD i nekim zemljama Zapadne Evrope i Japana dovešće do izvesnog oživljavanja potrošnje i međunarodne trgovine drvnim proizvodima u 1983. g.

Ključne riječi: ponuda i potražnja drvnih proizvoda — izgledi u međunarodnoj trgovini — piljena građa — drvene ploče — celuloza i papir.

INTERNATIONAL TRADE OF TIMBER, PULP AND PAPER IN 1982

Summary

The market for forest and forest industries products in 1982 in Europe and North America has passed through its most difficult period in the last several decades. The demand for sawn timber and wood based boards began to weaken since 1979 in North America, a bit later in Europe. The demand for pulp and paper has began to decline from 1982 ever since.

In order to control their rates of inflation, governments of many countries have undertaken certain measures to lower consumption, as well as to improve their respective balance of payments position. It resulted in decline in construction activities, particularly in housing construction. Unemployment has risen, and real disposable income has fallen. Logical consequence was the decline in consumption of timber products and respective decline of the international transaction deals. General fall of the favourable outlook in 1982 caused the decline in demand and consumption of pulp and paper.

Expected rise in the GNP in the USA, Japan, and several European industrialized countries will induce certain improvements of consumption and international trade in 1983.

Key words: supply and demand of timber products — prospects in international trade — sawn timber — wooden boards — pulp and paper (R. S.).

1. OPŠTI EKONOMSKI RAZVOJ

U jesen 1981. g. smatralo se da je najniža točka recesije prevaziđena i da će svetska privreda poći putem oporavka. To se, međutim, nije dogodilo i očekivani oporavak je izostao. Predviđena stopa rasta brutto društvenog proizvoda u industrijski

razvijenim zemljama od 1,5% pred kraj prvog polugodišta revidovana je na 1%. Došlo je do devaluacije francuskog franka i italijanske lire. Kamatne stope ostale su visoke. Izvesno kretanje na niže usledilo je posle sniženja kamatnih stopa u SAD, ali taj trend je u novembru zaustavljen i u SAD i u Zapadnoj Evropi.

U oktobru je došlo do devalvacije švedske krune i finske marke, a nešto ranije danske i norveške krune. To je dalo povoda da se predviđena stopa rasta od 1% reviduje na niže. Krajem jula stručnjaci OECD-a revidovali su svoja predviđanja o stopama rasta i one, npr. za 1982. g., iznose za SAD —1,5%, Kanadu —1,75, Japan 2,0, Zapadnu Evropu ukupno 1,5%. U decembru su ponovo svoje prognoze revidovali na niže.

Kolebanje valuta, naročito rast kursa dolara, izazivali su neprestano poremećaje na tržištu. Svaka pouzdana kalkulacija postala je nemoguća. Zbog ekonomskih teškoća narasli su socijalni i finansijski problemi. Nezaposlenost je i dalje rasla u većini zemalja Zapadne Evrope i Severnoj Americi. U nekim slučajevima dostigla je rekordan nivo. Korišćenje kapacitetima u industriji je palo, i ono je u Severnoj Americi u avgustu iznosilo 70%.

Mere koje su preduzele vlade posle 1980. g. uspele su da inflaciju, opštu potrošnju i monetarnu politiku stave pod kontrolu. Smanjenje stope inflacije (koja je u SAD pala ispod 5%), otvorilo je put izvesnom popuštanju oštine mera u oblasti monetarne politike, što je u prvom redu dovelo do snižavanja kamatnih stopa. Ove mere su dovele do ubeđenja da je u jesen 1982., bar u nekim zemljama, najniža stopa recesije dostignuta i da počinje oporavak. To se u prvom redu odnosi na SAD i Veliku Britaniju. Na osnovu toga, stručnjaci OECD-a su u julu predviđali da će stopa rasta bruto društvenog proizvoda u 1983. g. iznositi u SAD 2,25, Kanadi 1,0, Japanu 4,0, a u Zapadnoj Evropi 2,5%. Pred kraj 1982. g. prognoze su za Zapadnu Evropu bile mnogo sumornije. Zemlje EEZ-e su predviđale stopu rasta u 1983. g. od svega 1,0%. SR Nemačka, npr., predviđa stopu rasta od 0% umesto 3,25, koliko su predviđeli stručnjaci OECD-a. Ove pesimističke prognoze za SAD predviđaju stopu rasta od 2, a Evropu 1%. S više optimizma u 1983. g. u Evropi ulaze samo Velika Britanija, Grčka i Norveška.

SSSR i zemlje Istočne Evrope znatno su usporile svoj privredni rast. U periodu 1981. — 1985. g. orijentacija je na intenzivan umesto ekstenzivan rast ekonomije. Uključujući Poljsku, stopa rasta nacionalnog dohotka u 1982. g. iznosila je svega 2,4, a bez Poljske 3,6%. Ista stopa rasta očekuje se i u 1983. g.

2. PROIZVODI ŠUMARSTVA I INDUSTRIJE ZA PRERADU DRVA

I za šumarstvo i za industriju za preradu drva 1982. g. bila je najgora godina u posljednjih nekoliko dekada. U cilju obuzdavanja inflacije, zemlje Severne Amerike i Zapadne Evrope nastojale su da smanje javnu potrošnju i uvoz. Glavno oružje bila je prikladna monetarna politika i održanje

kamatnih stopa na visokom nivou. Posledica toga bila je smanjivanje aktivnosti u građevinarstvu, naročito stambenoj izgradnji, a konačno i pad potrošnje nameštaja. Zbog tesne veze između piljene građe četinara i ploča na bazi drva s građevinstvom, naročito stambenom izgradnjom, i ploča na bazi drva i piljene građe lišćera sa industrijom nameštaja, došlo je do pada ili usporavanja potrošnje svih ovih proizvoda.

U sektoru šumarstva i industrije za preradu drva došlo je do dubokih strukturalnih promena. Taj proces je ubrzan zbog tekućeg pogoršanja ekonomskih i finansijskih uslova i dužine njihovog trajanja. Težište se daje onim granama koje u datim uslovima najviše mogu da izdrže konkurenciju na tržištu.

Bez dublje analize nije moguće utvrditi odgovarajuću strategiju za razvoj industrije za preradu drva. No bez toga je sigurno da treba tražiti alternativne sektore upotrebe, odnosno alternativna tržišta. Zbog toga je, naročito u sektoru ploča, potrebno osvajati nove proizvode koji će imati veću upotrebnu vrednost. Tada će biti i manje poremećaja na tržištu.

Razvoj u 1983. g. će zavistiti od rasta bruto društvenog proizvoda. Veći rast će izvući drveno tržište iz depresivnog stanja u kome se nalazilo u 1982. g. No za sve proizvode razvoj tržišta nije bio jednak u 1982. g., pa neće biti ni u 1983. g. Kod ocene razvoja u 1983. g. nećemo uzeti u obzir sumorne prognoze iz kraja godine.

2.1. Piljena građa četinara

Terminsko tržište za 1982. g. počelo je pod uticajem neuobičajenih faktora. Bilo je jasno izraženo opšte pogoršanje situacije na tržištu. Kao posledica toga došlo je do depresije cena. Zalihe kod zemalja uvoznica bile su niske, a izgledi za razvoj u toku 1982. g. sasvim neizvesni.

Tržište je bilo stvarno otvoreno prvom sovjetskom ponudom u Velikoj Britaniji, koja je usledila 22. januara. Cene su snižene za 4—6 odsto u odnosu na drugu ponudu u 1981. g. Slično sniženje cena Sovjeti su učinili i na ostalim tržištima. Sniženje je iznenadilo Skandinavce. Ove cene su bile realne i Sovjeti su prodali sve količine koje su želeli. Kao i uvek, pogodili su prave cene u pravo vreme. Naravno, to je delovalo depresivno i na švedske i finske cene. No zahvaljujući devalvaciji krune, Šveđanima je već u prvom polugodištu uspelo da ubrzaju prodaje i da do kraja novembra za isporuke u 1982. prodaju 6,67 miliona m³ prema 5,1 miliona m³ u istom periodu 1981. g. Početkom oktobra Šveđani su izvršili ponovo devalvaciju krune (za 16%). To, doduše, nije ubrzalo prodaje, jer su već bili prodali što su imali, ali je ojačalo njihovu konkurentnu sposobnost. U stvari, ova druga devalvacija nije donela izvoznici očekivanu korist, jer je delovala depresivno

na cene na međunarodnom tržištu. Sovjeti su u svojim ugovorima, u deviznoj klauzuli, vezali cene za kurs švedske krune. Zbog toga su kupci za još neisporučene količine imali pravo da raskinu ugovore ili da snize cene za iznos devalvacije. Na kraju je sporazumno došlo do sniženja cena za 5—6 odsto, jer bi veće sniženje cena obezvređilo zalihe kod uvoznika. Pošto Finci u toku proleća nisu devalvirali svoju valutu, morali su da ograniče proizvodnju, jer su morali da prodaju po švedskim cenama koje su im bile nedovoljne da pokriju troškove proizvodnje. Do kraja oktobra Finci su izvezli svega 3,74 miliona m³, prema 4,44 miliona m³ u istom periodu prethodne godine. Mada su obećali da posle devalvacije neće menjati cene u valutama zemalja uvoznica, Švedani su uspjeli da cene povise za najviše 10%. Praktički to znači sniženje ranijih cena za 6 odsto.

Početak oktobra i Finci su devalvirali svoju valutu za 10% (u dva maha u nekoliko dana). No, to im nije pomoglo, jer su u odnosu na švedske cene došli u još gori položaj.

Na jugu Evrope cene su bile stalno pod pritiskom. Zbog pada potražnje na Bliskom istoku i Italiji, zalihe na pilanama u Austriji rasle su a cene padale. One su, npr. u novembru fco Brenner, za m³ pale na: 0/III kl. 3300, III/IV kl. ispod 2000 pa čak i na 1800—1930, V kl. 1600—1700 šilinga. Depresivno na cene na jugu Evrope delovali su i Čehoslovaci. Doduše, njihov izvoz u Austriju se kretao oko 500.000 m³, ili nešto ispod toga, ali je to bila dovoljna količina da izazove nesigurnost na tržištu. Austrijanci su tu količinu uglavnom izvezli u Italiju po nižim cenama od austrijskih.

U SAD su cene fluktuirale kroz celu godinu. No jakih promena cena nije bilo. Sva privreda u SAD, pa i pilanska industrija, ima tu sposobnost da u kratkom roku ponudu prilagodi potražnji i tako izbegne jak pad cena.

Posle jakog pada u 1981. g. uvoz je nešto porastao u 1982. g. (za 0,7 miliona m³) i iznosio je 24,6 miliona m³. Najviše je porastao uvoz u Veliku Britaniju (za 1 milion m³), a u Italiju i SR Nemačku pao ukupno za 0,8 miliona m³. U izvozu je bilo malo promena u odnosu na 1981. g. Znatno je porastao izvoz iz Švedske, ali je pao iz Finske i Austrije. Znatno je pao uvoz u SAD (za 2,8 miliona m³) i izvoz iz Kanade (za 2,75 milion m³).

Na svome 40. zasedanju, Komitet za drvo je u pogledu razvoja tržišta u 1983. g. bio vrlo oprezan. Kod toga je imao u vidu vrlo oprezna predviđanja o privrednom oporavku, više van Evrope nego u Evropi. Imao je u vidu činjenicu da su zalihe u Severnoj Americi i severnoj Evropi u celom distributivnom lancu pale na minimum zbog visoke cene držanja zaliha. Predvideo je da će potražnja u Evropi porasti za svega 0,8 miliona m³ i da će iznositi 72,4 miliona m³. Proizvodnja treba da poraste nešto više i da dostigne 67,1 milion m³. Uvoz treba da dostigne 25,5 miliona m³, što je za oko 1 milion m³ više od očekivanog uvoza u 1982. g. Najveći rast uvoza očekuje Velika Britanija i SR Nemačka. Uvoz prema očekivanju treba da poraste za nešto manje, odnosno za oko 0,6 miliona m³. Od toga na Finsku otpada 0,5 miliona m³.

I Kanada i SAD očekuju delomičan oporavak potrošnje u 1983. g., odnosno za 7,5 miliona m³, ili za 10 odsto. Potrošnja treba da dostigne 84 miliona m³, što je manje od potrošnje u 1981. g. SAD očekuju porast uvoza za oko 1,9 miliona m³, a Kanada porast izvoza za oko 3 miliona m³.

U ocenu nije uzet u obzir uvoz u arapske zemlje (zemlje Severne Afrike i Bliskog i Srednjeg istoka). Potrebe ovih zemalja za sada se kreću oko 4,5 miliona m³ godišnje.

Proizvodnja, uvoz i izvoz građe četinarai
(hiljada m³)

Tab. I

	Proizvodnja			uvoz			izvoz		
	1981	1982	1983	1981	1982	1983	1981	1982	1983
Evropa	68823	65941	67059	23843	24565	25517	19651	19611	20274
SSSR	97000	97000	97000				6925	6900	6900
Kanada	38715	33500	37500	808	500	700	27270	24500	27500
SAD	53800	51000	56200	21700	18900	20800	4500	3500	4200

Potrošnja u Evropi u 1981. g. iznosila je 74 miliona m³, što je za 6 miliona m³ manje nego u 1980. g. Do daljeg pada došlo je 1982. g. Ona je, prema oceni, pala na 71 milion m³. U SAD je potrošnja u 1981. g. iznosila 71 milion m³ ili 26 miliona m³ manje nego u 1979. g. U 1982. g. potrošnja je pala na svega 66,4 miliona m³. Taj pad (4,6 miliona m³) bio je manje izražen nego prethodne godine.

2.2. Piljena građa lišćara

Kao i kod ostalih proizvoda od drva, tržište piljene građe lišćara bilo je pod uticajem opšte ekonomske situacije, naročito pada potrošnje namštaja i građevinske stolarije. To se u 1982. g. više odrazilo na tržištu piljene građe tropskih vrsta lišćara nego na tržištu građe iz umerene zone. Naročito je bilo slabo tržište građe slabijeg kvaliteta jer je proizvodnja bila veća od potrebne zbog pada potrošnje železničkih pragova u mnogim zemljama.

1) U svim tabelama podaci za 1982. g. su ocenjeni na osnovu rezultata za 9 meseci, a za 1983. g. podatke je ocenio Komitet za drvo na osnovu nacionalnih ocena.

U I polugodištu 1982. g. zalihe kod proizvođača, naročito građe hrasta, bile su visoke, i cene su, specijalno građe srednjeg i slabijeg kvaliteta, bile pod pritiskom. Cene građe visokog kvaliteta, i hrastove i bukove, bile su čvrste kroz celu godinu. Do izvesnog pada cena i ove građe došlo je u SR Nemačkoj. Na cene građe hrasta delovao je i visok kurs dolara koji je poskupljivao hrastovu građu uvezenu iz SAD. Uticaj ovoga uvoza je značajan jer se iz SAD u Evropu uvozi oko 300.000 m³ godišnje. U najmanjem padu je bila potražnja bukove građe zbog visokih cena hrasta i alternativnih tropskih vrsta.

santno je da je Čehoslovačka postala ozbiljan izvoznik piljene građe lišćara (uglavnom bukve). Njezin izvoz na tržištu ima više značaja po niskim cenama nego prema količini koju izvozi.

Italija je i u 1982. g. ostala najznačajnije jugoslavensko tržište u Evropi. Britansko tržište je gotovo potpuno napustila, a na španskom tržištu, mada pored Rumuna ima tu prednost što prodaje u domaćoj španskoj valuti, ne može da konkuriše Nemcima i Francuzima ni cenama ni servisom.

Potrošnja piljene građe lišćara je i u 1982. g. zavisila od aktivnosti u industriji nameštaja. Iako je ona u 1982. g. bila slaba, tržište građe lišćara

Proizvodnja, uvoz i izvoz piljene građe lišćara (vrsta iz umerene i tropske zone) (hiljada m³)

Tab. II

	Proizvodnja			uvoz			izvoz		
	1981	1982	1983	1981	1982	1983	1981	1982	1983
Evropa	18317	17839	18288	4993	4787	4936	2491	2358	2392
SSSR				253	190	190			
Kanada	956	960	1000	555	450	450	243	220	240
SAD	16000	12300	13700	700	500	700	1200	900	1200

Uvoz piljene građe iz umerene zone u zemlje glavne uvoznice (hiljada m³)

Tab. III

	1981	1982	1983
Belgija			
Luksemburg	254	215	215
Francuska	145	210	100
SR Nemačka	269	210	260
Italija	679	600	690
Holandija	176	115	70
Španija	318	300	276
Velika Britanija	170	170	170
SSSR	253	190	190

iz umerene zone bilo je stabilnije od tržišta građe četinarara. Zbog toga je i pad međunarodne trgovine bio manje izražen.

Mada zalihe građe tropskih vrsta lišćara u početku godine nisu bile visoke, uvoznici su u toku godine nastojali da ih snize. To je išlo sporo zbog pada stambene izgradnje. Slaba potražnja imala je povratno dejstvo na proizvođače u Zapadnoj Africi. Oni su zbog toga smanjili proizvodnju, što će sigurno dovesti do rasta cena u 1983. g. I pored slabe potražnje, cene piljene građe tropskih vrsta lišćara uglavnom su mirovale u 1982. g.

U 1983. g. se očekuje blag oporavak na tržištu građe lišćara i u Evropi i u Severnoj Americi. No proizvodnja i potrošnja ipak neće dostići nivo iz 1981. g. Očekuje se da će potrošnja iznositi 20,8, a proizvodnja 18,3 miliona m³. Uvoz treba da dostigne nivo iz 1981. g. (9 miliona m³), a izvoz da ostane približno na nivou iz 1982. g., ali ispod nivoa dostignutog u 1981.

Samo Holandija, Portugal i Švajcarska očekuju pad potrošnje. Najveći deo ostalih očekuje rast (Francuska čak 320.000 m³).

Za jugoslavenske izvoznike je značajno što se ne očekuju osetnije promene u obimu uvoza glavnih zemalja uvoznica, osim uvoza u Francusku, uglavnom zbog očekivanog manjeg uvoza građe hrasta iz SAD. Italija i Španija očekuju marginalan pad uvoza vrsta iz umetene zone. Neće biti značajnih promena ni na strani glavnih izvoznica. Samo Francuska očekuje nešto veći izvoz nego u 1982. g.

2.3. Trupci

Potrošnja trupaca lišćara u Evropi u toku 1982. g. pala je neznatno. Ona je iznosila 39,3 prema

Glavne zemlje izvoznice piljene građe iz umerene zone su: Jugoslavija (650.000 m³), Francuska (400.000 m³), SR Nemačka (300.000 m³), Rumunija (310.000 m³), Austrija (90.000 m³), Čehoslovačka (90.000 m³) i SAD (1.200.000 m³).

Zemlje Mediterana, Bliskog i Srednjeg istoka uvoze godišnje oko 200.000 m³ (Egipat 120.000 m³).

Evropska proizvodnja građe lišćara u 1982. g. manja je za 0,5 miliona m³, a od proizvodnje u 1981. g. ocenjeno je da će uvoz iznositi 4,8 miliona m³, što je za 2 miliona m³ manje od uvoza u 1979. g. kada je dostigao najviši nivo. To je za 0,2 miliona m³ manje od uvoza u 1981. g. Izvoz će se kretati oko 2,36 miliona m³, što je za oko 130.000 m³ manje od izvoza u 1981. g.

Mnoge zemlje su uvezle u 1982. g. manje nego u 1981. g. Jedino je Francuska uvezla za 0,2 miliona m³ više, uglavnom vrsta iz tropskog regiona. Italija je smanjila uvoz iz umerene zone za svega 78.000 m³, a Španija za 18.000 m³. Manje su izvezle Francuska, Rumunija i SR Nemačka. Intere-

39,5 miliona m³ u 1981. g. Uvoz je, prema ocjenjenim podacima, pao sa 7,5 na 7,3 miliona m³, a izvoz sa 2,3 na 2,1 milion m³.

Na tržištu tropskih vrsta trupaca došlo je do izvesnih strukturalnih promena i u trgovini i u potrošnji. Kina se pojavila kao kupac trupaca tropskih vrsta. Neke zemlje Jugoistočne Azije počele su da kupuju trupce u Africi. U prvom redu kupovale su vrste za ljuštenje (okoume, fromager, frake, lotofa, koto, aniegre).

Pad potražnje trupaca zapadnoafričkih vrsta doveo je do stalnog pada proizvodnje u nekim zemljama. U najtežoj situaciji se našla Liberija zbog rasta kursa dolara. U Obali Slonovače, koja je bila najveći snabdevač Evrope trupcima, iscrpene su rezerve popularnih vrsta, kao što su sipo, sapeli, tiama, kosipo, makore i acajou. Još postoje nešto veće zalihe bete, amazouka, kotibe, framirea i azobea. U svim zemljama Zapadne Afrike ponuda tzv. sekundarnih vrsta za ljuštenje bila je dovoljna. Još znatne rezerve popularnih vrsta imaju Kamerun i Centralno-afrička republika, ali je transport otežan.

Tržište trupaca u Jugoistočnoj Aziji ovisi od potrošnje u industriji šperploča u Japanu, Južnoj Koreji i Taivanu. Cene su fluktuirale i u toku 1982. godine.

Očekuje se da će evropska potrošnja trupaca lišćara u 1983. g. porasti za 0,8 miliona m³, ili za 2 odsto. Proizvodnja će, prema očekivanju, porasti za 0,6 miliona m³ i iznosiće 35 miliona m³. Najveći rast proizvodnje očekuju Finska, Francuska i Španija. Očekuje se manji rast izvoza (2,21 prema 2,14 miliona m³ u 1981. g.) Najveći izvoznici trupaca vrsta iz umerene zone su Francuska (0,8 miliona m³), Švajcarska (0,3 miliona m³) i Jugoslavija (0,2—0,3 miliona m³)

3.4. Ploče na bazi drva

Već treću godinu za redom evropska potrošnja ploča na bazi drva nalazi se u padu (izuzetak su bile ploče vlaknatice 1982. g.).

Potrošnja ploča (hiljada m ³)	Tab. IV			
	1980.	1981.	1982.	1983.
Šperploče i panelploče	5200	5038	4924	4957
Ploče iverice	24330	23650	22799	23316
Ploče vlaknatice	4540	4344	4377	4423

Proizvodnja, uvoz i izvoz šperploča i panelploča
(hiljada m³)

Tab. V

	Proizvodnja			uvoz			izvoz		
	1981	1982	1983	1981	1982	1983	1981	1982	1983
Evropa	3344	3189	3308	3193	3084	3049	1431	1388	1401
SSSR	2000	2000	2200	37	37	37	324	330	330
SAD	14800	14300	15600	1300	900	1200	600	400	500

Niži nivo proizvodnje i potrošnje u sektoru ploča u Severnoj Americi i Zapadnoj Evropi posle 1980. g. posledica je opšte ekonomske situacije, a specijalno slabije aktivnosti dva glavna potrošača: stambene izgradnje i industrije nameštaja. To je stvorilo značajne probleme ovoj industriji. Slabo korišćenje kapacitetima i depresirane cene onemogućavale su fabrikama rentabilno poslovanje. Viškovi kapaciteta su postojali i pre izbijanja recesije. Recesija je samo produbila probleme vezane sa slabim iskorišćenjem kapaciteta.

3.4.1. Šperploče i panelploče

Evropska proizvodnja šperploča i panelploča u 1982. g. kretala se oko 3,18 miliona m³ prema 3,34 miliona m³ u 1981. g. Najveći pad proizvodnje imale su SR Nemačka i Italija. To nije bila samo posledica pada potrošnje nego i konkurencija proizvođača ploča iz Jugoistočne Azije. U 1982. g. pala je proizvodnja i u Kanadi i u SAD. Glavni uzrok pada potrošnje u SAD je pad stambene izgradnje.

U 1982. g. pali su i uvoz i izvoz. Uvoz, koji je ocenjen na 3,08 miliona m³, je za oko 50.000 m³ manji od uvoza u 1981. g. Najviše je pao uvoz u Italiju. Uvoz u Francusku i SR Nemačku je nešto porastao. Izvoz je pao u istom obimu kao i uvoz, gotovo u celini zbog pada izvoza iz Rumunije i Francuske.

Tržište šperploča i panelploča u 1982. g. bilo je stabilnije od tržišta ostalih proizvođača od drva, naročito ploča iverica. Na njega uglavnom deluje uvoz ploča četinara iz Severne Amerike i uvoz ploča lišćara iz zemalja Jugoistočne Azije. Upravo šperploče i panelploče iz Jugoistočne Azije u ukupnoj evropskoj potrošnji učestvuju sa do 30 odsto. Zbog toga što ove dve grupe zemalja prodaju u dolarima, a kurs dolara je sve do novembra rastao, cene su ostale stabilne. Tek u jesen došlo je do jakog popuštanja cene ploča iz Jugoistočne Azije, naročito ploča iz Indonezije. Rast kursa dolara omogućio je Fincima da svakog kvartala povećavaju cene. To je izostalo samo u IV kvartalu zbog devalvacije finske marke i pada cena ploča iz Jugoistočne Azije.

Izvestan nered na tržištu stvarao je generalizovani sistem preferencijala i bescarinske kvote ploča četinara u okviru zemalja EEZ-e.

Sperploče i panelploče su jedini proizvod mehaničke prerade drva na čije cene ima odlučan uticaj kurs dolara.

Evropska potrošnja u 1983. g. treba da dostigne 4,96 miliona m³ prema 4,91 milion m³ u 1982. g. Potrošnja će biti manja od potrošnje u 1981. g. Proizvodnja će, takođe, biti nešto viša nego u 1982. g. ali manja nego u 1981. g. Manju proizvodnju očekuju Rumunija i Španija, a veću Čehoslovačka, Finska, SR Nemačka, Italija i Holandija.

Očekuje se pad uvoza u odnosu na prethodne dve godine (treba da iznosi 3,03 miliona m³). Manji uvoz očekuju Francuska, SR Nemačka, Italija i Holandija, a nešto veći Velika Britanija i Švajcarska. I izvoz treba da bude nešto veći nego u 1982. g. (1,4 miliona m³), ali manji nego 1981. g. Više od trećine evropskog izvoza otpadaće na Finsku (545.000 m³). Posle nje dolaze Belgija, Luksemburg i Francuska (po 130.000 m³). Rumunija će smanjiti izvoz bukovih šperploča na 75.000 m³.

SSSR će izvesti oko 330.000 m³ brezovih šperploča, Kanada 390.000 a SAD 100.000 m³ uglavnom ploča četinarara.

2.4.2. Ploče iverice

Evropska proizvodnja ploča iverica pala je u 1981. g. za 1,63 miliona m³ (6,7 odsto). Najviše je pala proizvodnja standardnih ploča. Proizvođači oplemenjenih ploča bili su u nešto boljoj situaciji. I potrošnja i proizvodnja u 1982. g. bile su u daljem padu. Potrošnja je ocenjena na 22,8 miliona m³, prema 23,6 miliona m³ u 1981. g. Najveći pad potrošnje je bio u Francuskoj, SR Nemačkoj, Italiji i Velikoj Britaniji.

vodnju. Zbog toga je bilo zatvaranja fabrika ili pretvaranja u neku drugu vrst proizvodnje. Proizvođači su vodili različitu poslovnu politiku: jedni su smatrali da je bolje ograničiti proizvodnju i održati cene, a drugi da je bolje koristiti kapacitet i spustiti cene. Ova druga politika je dovela do toga da su cene krajem 1982. g. bile niže nego početkom godine.

Uvoz je takođe bio u padu u odnosu na prethodnu godinu. Iznosio je 4,26 prema 4,62 miliona m³ u 1982. g. Odgovarajuće je pao i izvoz.

U 1983. g. očekuje se rast proizvodnje iverica od 4 odsto u Evropi, odnosno treba da dostigne 23,7 miliona m³. To je blag rast u odnosu na lošu 1981. g. Potrošnja treba da poraste svega za 2 odsto. Najveći rast proizvodnje očekuju Austrija, Poljska i Čehoslovačka, a blaži rast SR Nemačka. SAD očekuju proizvodnju od 6 miliona m³. To je još uvek manje od proizvodnje u 1981. g.

Predviđa se dalji pad uvoza (iznosiće 4,16 miliona m³). Manje će uvesti Austrija, Francuska, Italija, Holandija i Velika Britanija. Međutim, raspoložive količine za izvoz biće veće nego prethodne godine, ali manje od ostvarenog izvoza u 1981. g. To će činiti pritisak na cene na međunarodnom tržištu.

Ni u 1983. g. se položaj industrije ploča iverica neće bitno menjati. I dalje će trpeti od viška kapaciteta i svih problema koji od toga nastaju. Broj fabrika će se smanjivati, ali nužne rekonstrukcije će dovesti do daljeg povećanja kapaciteta.

3.4.3. Ploče vlaknatice

U 1982. g. potrošnja ploča vlaknatice ostala je na nivou iz 1981. g., odnosno neznatno je porasla.

Proizvodnja, uvoz i izvoz iverica (hiljada m³)

Tab. VI

	Proizvodnja			uvoz			izvoz		
	1981	1982	1983	1981	1982	1983	1981	1982	1983
Evropa	23569	22882	23772	4619	4256	4163	4692	4325	4603
SSSR	6000	5300	5500				362	340	350
Kanada	715	600	650	77	40	50	91	100	110
SAD	6100	6000	6000	400	400	400	200	200	200

Proizvodnja je u 1982. g. pala na 22,9 miliona m³. Ona je u Austriji pala na 106 miliona m³, Belgiji/Luksemburgu 1,55 miliona m³, Francuskoj 1,99 miliona m³, SR Nemačkoj 5,60 miliona m³, Italiji 2,00 miliona m³. Proizvodnja je porasla u Čehoslovačkoj, Mađarskoj i Poljskoj.

Proizvodnja u 1982. g. je bila manja od mogućnosti. Korišćenje kapacitetima u Evropi kretalo se u proseku oko 75 odsto. U SAD je dostigla 5 miliona m³, odnosno bila je za 1,10 miliona m³ manja nego u 1981. g.

Viškoviti kapaciteta su zadavali mnogo problema evropskoj industriji iverica. Iako su cene sirovina (drva) i energije bile niže nego u 1981. g., postojeće cene nisu bile dovoljne za rentabilnu proiz-

Potrošnja u Evropi porasla je nešto više i, prema oceni, iznosiće 4,23 miliona prema 4,07 miliona m³ u 1981. g.

I uvoz i izvoz bili su u padu. Industrija vlaknatice, mada u manjoj meri, nalazila se u sličnim teškoćama kao i industrija iverica. Trpela je od viškova kapaciteta. Cene su bile stabilnije od cene iverica, ali su i one bile pod pritiskom.

U 1983. g. se očekuje blag porast potrošnje u Evropi (4,42 prema 4,43 miliona m³ u 1982. g.). Očekuje se osetan rast potrošnje u SAD. Treba da sa 4,60 miliona m³ u 1982. g. poraste na 5,90 miliona m³ u 1983. g. Proizvodnja u Evropi porašće neznatno (za svega 113.000 m³). Najveći rast se očekuje u Irskoj (50.000 m³) zbog puštanja u

Proizvodnja, uvoz i izvoz vlaknatica
(bilijada m³)

Tab. VII

	Proizvodnja			uvoz			izvoz		
	1981	1982	1983	1981	1982	1983	1981	1982	1983
Evropa	4066	4230	4343	1384	1236	1237	1153	1081	1170
Kanada	740	560	660	95	45	70	83	70	75
SAD	4900	4600	570	300	200	400	300	200	200

rad nove fabrike. Nešto veći rast proizvodnje očekuje se u Poljskoj (41.000 m³). Očekuje se da će uvoz ostati na nivou iz 1982. g. (1,24 miliona m³), a izvoz biti neznatno veći (1,17 miliona m³).

2.4.4. Mediapan ploče

Pošto se mediapan ploče niti u jednoj zemlji statistički ne vode zasebno (negde su uvrštene u ploče vlaknate a negde u ploče iverice), zvanični podaci o proizvodnji, uvozu i izvozu ne postoje. Ocenjuje se da će evropska proizvodnja (Jugoslavija i zemlje Istočne Evrope nisu uključene) u 1982. g. dostići 342.000 m³, a u 1983. g. 443.000 m³. Ukupna evropska potrošnja u 1982. g. je iznosila oko 257.000 m³. To znači višak proizvodnje od 82.000 m³ za koji se nije mogao naći kupac. Potrošnja u 1982. g. iznosila je (u hiljadama m³): Španija 75, Italija 65, Velika Britanija 45, SR Nemačka 30, Francuska 12, Švedska 10, Švicarska 5,6, zemlje Beneluksa 4,5, Austrija 3, Danska 2, ostale zemlje 5. Smatra se da je potrošnja manja od ove ocenjene. Višak kapaciteta u Evropi je već 1982. g. iznosio 35 odsto. Kapaciteti u Jugoslaviji su veći od ukupne evropske potrošnje.

3.4.5. Celuloza i papir

Sektor celuloze i papira je bio pošteđen efekta depresije u 1981. g., jer na njega ne deluje aktivnost u građevinarstvu i industriji nameštaja. Pod uticajem pada finanse potražnje, u 1982. g. je

došlo do slabljenja na tržištu celuloze i papira. U toku 1982. g. došlo je do pada proizvodnje gotovo svih vrsta celuloze i papira u Severnoj Americi i Evropi. To je dovelo do ograničenja proizvodnje i slabog korišćenja kapacitetima. I pored smanjenja proizvodnje, zalihe su rasle i kod proizvođača i u lukama. Cene su neprestano padale. U decembru cene beljene dugovlaknaste sulfatne celuloze pale su na 410 dolara za tonu, CIF. One su u IV kvartalu 1981. g. iznosile 580 dolara. Cene beljene sulfatne brezove celuloze pale su na 370—380 dolara, eukaliptusove celuloze na 350—360, a mešane lišćarske celuloze na 340—350 dolara za tonu, CIF. Na spot-lots tržištu cene su bile niže za 20—30 dolara za tonu. Padale su i cene papira i kartona. Najviše su pale cene kraftlajnera, a najstabilnije su bile cene novinskog papira, mada su i one pred kraj godine oslabile.

Izvestan oporavak na tržištu celuloze i papira očekuje se tek u toku II polugodišta 1983. g., najpre u Severnoj Americi a onda u Evropi.

LITERATURA

- [1] ECE, Komitet za drvo, materijali (neobjavljeni) s 40. zasedanja održanog u Zenevi, oktobra 1982.
- [2] D. OREŠCANIN: Međunarodno tržište drveta, izdanje »Sipad«, Sarajevo, 1982. g.
- [3] D. OREŠCANIN: Međunarodno tržište drveta, celuloze i papira (razni podnaslovi). Drvarski glasnik br. 7., 8., 9., 10. i 11/1982. i br. 1 1983.
- [4] D. OREŠCANIN: Međunarodno tržište drveta, celuloze i papira (razni podnaslovi): Privredni pregled br. 7364, 7386, 7401, 7426, 7449/82.